

Υπόθεση C-677/23

**Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως κατά το άρθρο 98,
παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου**

Ημερομηνία καταθέσεως:

14 Νοεμβρίου 2023

Αιτούν δικαστήριο:

Krajský súd v Prešove (Σλοβακία)

Ημερομηνία της απόφασης του αιτούντος δικαστηρίου:

12 Οκτωβρίου 2023

Ενάγοντες:

A.B.

F.B.

Εναγομένη:

Slovenská sporiteľňa, a.s.

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Έφεση κατά απόφασης που εκδόθηκε επί αγωγής με την οποία ζητήθηκε να αναγνωρισθεί ότι δεν οφείλονται τόκοι και επιβαρύνσεις από πίστωση, να επιδικαστεί αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού και να διαγνωστεί ότι ορισμένοι συμβατικοί όροι είναι μη επιτρεπόμενοι.

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Το αιτούν δικαστήριο ζητεί την ερμηνεία του άρθρου 10, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2008/48, σε σχέση με την απαίτηση να προσδιορίζεται, με τρόπο σαφή και ευσύνοπτο, η διάρκεια της σύμβασης πίστωσης και ερωτά εάν η διάρκεια μιας σύμβασης πίστωσης, η οποία προσδιορίζεται σε αυτήν, αντιστοιχεί σε χρονικό διάστημα «κατά τη διάρκεια [εμπορικής συναλλαγής]» κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2005/29. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί επίσης την ερμηνεία του άρθρου 10, παράγραφος 2, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2008/48, σε σχέση με την απαίτηση να προσδιορίζονται στη σύμβαση πίστωσης, με τρόπο σαφή και ευσύνοπτο, όλα τα τεκμήρια που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του συνολικού ετησίου πραγματικού επιτοκίου.

Προδικαστικά ερωτήματα

A.1 Έχει το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2008/48/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 133, σ. 66) (στο εξής: οδηγία 2008/48), την έννοια ότι, για να γίνει δεκτό ότι η διάρκεια μιας σύμβασης πίστωσης προσδιορίζεται με τρόπο σαφή και ευσύνοπτο σε συμβατικό όρο:

- θα πρέπει να προσδιορίζεται ρητά ο χρόνος διάρκειας της σύμβασης πίστωσης, π.χ. μέσω της αναγραφής της ημερομηνίας σύναψης της σύμβασης και λήξης της διάρκειάς της (από... έως...), ή με τη χρήση ημερολογιακών μονάδων μέτρησης του χρόνου, όπως είναι οι μήνες ή τα έτη (π.χ. για περίοδο ενός έτους), ή
- αρκεί να γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε ο καταναλωτής να υπολογίζει τη διάρκεια της σύμβασης ή να την προσδιορίζει με άλλον τρόπο με βάση τους όρους της, π.χ. με βάση το πλήθος των μηνιαίων δόσεων ή το χρονικό σημείο της πλήρους εξόφλησης της πίστωσης;

A.2 Έχει το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2008/48, την έννοια ότι η διάρκεια μιας σύμβασης πίστωσης, η οποία προσδιορίζεται σε αυτήν, αντιστοιχεί σε χρονικό διάστημα «κατά τη διάρκεια [εμπορικής συναλλαγής]»

κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2005/29 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005, για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση της οδηγίας 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, των οδηγιών 97/7/ΕΚ, 98/27/ΕΚ, 2002/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (στο εξής: οδηγία 2005/29);

Β. Έχουν οι φράσεις «με τρόπο σαφή και ευσύνοπτο» και «όλα τα τεκμήρια που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του επιτοκίου αυτού» στο άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2008/48, την έννοια ότι:

- τα τεκμήρια που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του συνολικού ετησίου πραγματικού επιτοκίου (ΣΕΠΕ) πρέπει να αναγράφονται ρητά στη σύμβαση ως τεκμήρια που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του ΣΕΠΕ, ή ότι
- πρέπει ο καταναλωτής να εντοπίζει ο ίδιος τα τεκμήρια που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του ΣΕΠΕ, με βάση τους όρους της σύμβασης;

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Οδηγία 2008/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 133, σ. 66) (στο εξής: οδηγία 2008/48): άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο στ', άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχεία γ', δ', στ', ζ' και η', άρθρο 10, παράγραφος 5, στοιχείο στ', άρθρο 19, παράγραφος 5 και σημείο 3 του παραρτήματος ΙΙΙ.

Οδηγία 2005/29 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005, για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση της οδηγίας 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, των οδηγιών 97/7/ΕΚ, 98/27/ΕΚ, 2002/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου («οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές») (ΕΕ L 149, σ. 22) (στο εξής: οδηγία 2005/29): άρθρο 3, παράγραφος 1 και άρθρο 7, παράγραφος 1.

Σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου

Zákon č. 129/2010 Z. z. o spotrebitel'ských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebitel'ov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (νόμος 129/2010 περί συμβάσεων καταναλωτικής πίστης και λοιπών πιστώσεων και

δανείων προς τους καταναλωτές και περί τροποποίησης ορισμένων άλλων νόμων) (στο εξής: νόμος 129/10): άρθρο 9, παράγραφος 2 και άρθρο 11, παράγραφος 1.

Το άρθρο 9, παράγραφος 2, του νόμου 129/2010, προβλέπει ότι «εκτός από τα γενικά στοιχεία που προβλέπονται στον Občiansky zákonník (αστικό κώδικα), η σύμβαση καταναλωτικής πίστης πρέπει να περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

[...]

f) τη διάρκεια της σύμβασης καταναλωτικής πίστης και την ημερομηνία πλήρους εξόφλησης της καταναλωτικής πίστωσης·

g) το συνολικό ποσό και το συγκεκριμένο νόμισμα της καταναλωτικής πίστωσης, καθώς και τους όρους που διέπουν την ανάληψή της·

[...]

i) το χρεωστικό επιτόκιο της καταναλωτικής πίστωσης, τους όρους που διέπουν την εφαρμογή του, τον δείκτη ή το επιτόκιο αναφοράς με το οποίο συνδέεται το χρεωστικό επιτόκιο της καταναλωτικής πίστωσης, καθώς επίσης και τις περιόδους κατά τις οποίες το χρεωστικό επιτόκιο μεταβάλλεται και τους όρους και τον τρόπο μεταβολής του· σε περίπτωση που στην καταναλωτική πίστωση εφαρμόζονται διαφορετικά χρεωστικά επιτόκια ανάλογα με την πλήρωση διαφορετικών προϋποθέσεων, οι προαναφερθείσες πληροφορίες παρέχονται για όλα τα εφαρμοζόμενα στην καταναλωτική πίστωση χρεωστικά επιτόκια·

j) το συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο και το συνολικό ποσό που πρέπει να πληρώσει ο καταναλωτής, υπολογιζόμενα με βάση τα δεδομένα που ισχύουν κατά τον χρόνο σύναψης της σύμβασης καταναλωτικής πίστης· πρέπει να αναγράφονται όλα τα τεκμήρια που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του εν λόγω επιτοκίου·

k) το ποσό, τον αριθμό και τις ημερομηνίες καταβολής των δόσεων για την αποπληρωμή του κεφαλαίου, των τόκων και λοιπών επιβαρύνσεων και, κατά περίπτωση, τη σειρά με την οποία θα κατανεμηθούν οι δόσεις στα επιμέρους τρέχοντα υπόλοιπα στα οποία εφαρμόζονται διαφορετικά χρεωστικά επιτόκια για τους σκοπούς της εξόφλησης της καταναλωτικής πίστωσης·

l) [...],

m) συνοπτική κατάσταση που αποτυπώνει τις ημερομηνίες και τους όρους καταβολής των τόκων και των σχετικών περιοδικών και μη περιοδικών δαπανών, εφόσον τα έξοδα και οι τόκοι καταβάλλονται χωρίς εξόφληση κεφαλαίου·

n) κατά περίπτωση, τις επιβαρύνσεις για την τήρηση λογαριασμού ή λογαριασμών στους οποίους εγγράφονται τόσο οι καταβολές όσο και οι αναλήψεις, εφόσον το άνοιγμα λογαριασμού είναι υποχρεωτικό, τις επιβαρύνσεις για τη χρήση ενός μέσου πληρωμής τόσο για τις καταβολές όσο και για τις

αναλήψεις, καθώς επίσης τις λοιπές επιβαρύνσεις που προκύπτουν από τη σύμβαση καταναλωτικής πίστης και τους όρους υπό τους οποίους μπορούν να τροποποιούνται αυτές οι επιβαρύνσεις:

[...]

r) το ποσό των συμβολαιογραφικών εξόδων που επιβαρύνουν τον καταναλωτή, εφόσον είναι γνωστά στον πιστωτικό φορέα.

[...]

Σύμφωνα με το άρθρο 11, παράγραφος 1, του ίδιου νόμου, «η χορηγηθείσα καταναλωτική πίστωση θεωρείται ότι δεν υπόκειται σε τόκους και επιβαρύνσεις σε περίπτωση που:

[...]

b) η σύμβαση καταναλωτικής πίστης δεν περιλαμβάνει τα στοιχεία που απαιτούνται με βάση το άρθρο 9, παράγραφος 2, στοιχεία a έως k, r και y,

[...]

Zákon č. 40/1964 Zb., občiansky zákonník (νόμος 40/1964 αστικός κώδικας) (στο εξής: αστικός κώδικας): άρθρο 122, παράγραφοι 1 και 2.

Σύμφωνα με το άρθρο 122, παράγραφος 1, του αστικού κώδικα, «προθεσμία που έχει προσδιοριστεί σε ημέρες αρχίζει από την επομένη της ημέρας κατά την οποία συνέβη το γεγονός που αποτελεί την αφετηρία της. Προθεσμία μισού μηνός έχει την έννοια της προθεσμίας δεκαπέντε ημερών».

Σύμφωνα με το άρθρο 122, παράγραφος 2, του αστικού κώδικα, «προθεσμία που έχει προσδιοριστεί σε εβδομάδες, μήνες ή έτη λήγει την ομώνυμη ημέρα ή την ημέρα που αντιστοιχεί σε αριθμό με την ημέρα κατά την οποία συνέβη το γεγονός που αποτελεί την αφετηρία της. Εάν δεν υπάρχει τέτοια ημέρα στον τελευταίο μήνα της προθεσμίας, η προθεσμία λήγει την τελευταία ημέρα του μήνα αυτού».

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Οι ενάγοντες στην υπό κρίση υπόθεση συνήψαν, στις 29 Οκτωβρίου 2014, σύμβαση καταναλωτικής πίστης με την εναγόμενη τράπεζα, και το ποσό της πίστωσης μεταφέρθηκε στον τραπεζικό λογαριασμό τους αυθημερόν. Η σύμβαση πίστωσης συνήφθη για ορισμένο χρόνο και οι ενάγοντες ανέλαβαν την υποχρέωση να αποπληρώσουν την πίστωση σε 108 μηνιαίες δόσεις των 54,20 ευρώ εκάστη. Οι μηνιαίες δόσεις θα καταβάλλονταν μέχρι την 20ή ημέρα κάθε μήνα. Η πρώτη δόση έληγε στις 20 Δεκεμβρίου 2014, ενώ ως ημερομηνία πλήρους εξόφλησης της πίστωσης ορίστηκε η 20ή Νοεμβρίου 2023. Το συνολικό

ετήσιο πραγματικό επιτόκιο (ΣΕΠΕ) ορίστηκε σε ποσοστό 17,93% και το συνολικό προς αποπληρωμή ποσό ανερχόταν σε 5.858,98 ευρώ.

- 2 Στο σημείο της σύμβασης καταναλωτικής πίστης με τίτλο «Τεκμήρια που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του ΣΕΠΕ» προβλέπονταν τα εξής: «Η πίστωση χορηγήθηκε αμέσως στο σύνολό της· ο δανειολήπτης δεσμεύεται να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του υπό τους όρους και εντός των προθεσμιών που προβλέπονται στη σύμβαση πίστωσης· το επιτόκιο ισχύει μέχρι τη λήξη της πιστωτικής σχέσης». Το σημείο 12 του μέρους III της σύμβασης όριζε ότι «Η σύμβαση συνάπτεται για [...] ορισμένο χρόνο έως την πλήρη διευθέτηση όλων των υποχρεώσεων που γεννώνται σε σχέση τη χορηγηθείσα πίστωση».
- 3 Οι ενάγοντες προσέβαλαν τη σύμβαση πίστωσης με αγωγή που κατέθεσαν ενώπιον του Okresný súd Prešov (πρωτοδικείου Prešov, Σλοβακία), υποστηρίζοντας ότι η σύμβαση προσέβαλε τα δικαιώματά τους ως καταναλωτών καθόσον δεν προσδιόριζε τη διάρκειά της, ούτε τα τεκμήρια που θα χρησιμοποιούνταν για τον υπολογισμό του ΣΕΠΕ.
- 4 Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο απέρριψε την αγωγή με το σκεπτικό ότι αρκεί η διάρκεια της σύμβασης πίστωσης να μπορεί να συναχθεί από τους όρους αυτής, και συγκεκριμένα από τον αριθμό των μηνιαίων δόσεων και τις ημερομηνίες καταβολής της πρώτης και της τελευταίας δόσης.
- 5 Οι ενάγοντες άσκησαν έφεση κατά της παραπάνω απόφασης ενώπιον του Krajský súd v Prešove (περιφερειακού δικαστηρίου Prešov, Σλοβακία), το οποίο είναι και το εθνικό δικαστήριο που υποβάλλει την παρούσα αίτηση προδικαστικής αποφάσεως (στο εξής: αιτούν δικαστήριο).

Κυριότερα επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 6 Οι ενάγοντες ισχυρίζονται ότι η σύμβαση καταναλωτικής πίστης προσβάλλει πολλαπλώς τα δικαιώματά τους ως καταναλωτών, και προβάλλουν ότι στη σύμβαση δεν προσδιορίστηκαν η διάρκειά της και τα τεκμήρια που θα χρησιμοποιούνταν για τον υπολογισμό του ΣΕΠΕ. Εάν οι αιτιάσεις των εναγόντων κριθούν βάσιμες, αυτοί θα μπορούσαν να ζητήσουν την επιβολή κυρώσεων για την προσβολή των δικαιωμάτων τους ως καταναλωτών, ακόμη και υπό τη μορφή της απώλειας του δικαιώματος της τράπεζας να αξιώσει τόκους.
- 7 Οι ενάγοντες διατείνονται ότι το σημείο της σύμβασης στο οποίο αναγράφεται ότι «η σύμβαση συνάπτεται για ορισμένο χρόνο έως την πλήρη διευθέτηση όλων των υποχρεώσεων που γεννώνται σε σχέση με τη χορηγηθείσα πίστωση» είναι ασαφές και έχει τεθεί αντί του υποχρεωτικού προσδιορισμού της διάρκειας της σύμβασης πίστωσης. Θεωρούν ότι η σύμβαση πίστωσης θα πρέπει να ορίζει με σαφήνεια τη διάρκειά της, ώστε να μη χρειάζεται ο σχετικός προσδιορισμός να γίνει από τον καταναλωτή μέσω συμπερασμάτων που αυτός θα εξαγάγει από άλλους όρους της σύμβασης.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της διατάξεως περί παραπομπής

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος:

- 8 Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί, κατ' αρχάς, ότι το Δικαστήριο έχει ήδη ερμηνεύσει τη σαφήνεια και την ακρίβεια των υποχρεωτικών στοιχείων μιας σύμβασης καταναλωτικής πίστης στην υπόθεση C-42/15, ιδίως όσον αφορά τις πληροφορίες σχετικά με το ποσό, τον αριθμό και την περιοδικότητα των δόσεων της πίστωσης. Στην απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, σκέψη 50, το Δικαστήριο επισήμανε ότι δεν απαιτείται η σύμβαση πιστώσεως να προσδιορίζει κάθε καταβολή στην οποία πρέπει να προβεί ο καταναλωτής μνημονεύοντας συγκεκριμένη ημερομηνία, «εφόσον οι όροι της συμβάσεως αυτής καθιστούν δυνατό στον καταναλωτή να προσδιορίζει ευχερώς και μετά βεβαιότητας τις ημερομηνίες των καταβολών».
- 9 Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η διάρκεια της σύμβασης δεν μπορεί να προσδιοριστεί ευχερώς με βάση άλλους συμβατικούς όρους, όπως είναι οι σχετικοί με τις δόσεις, ή με βάση την ημερομηνία πλήρους εξόφλησης όλων των συμβατικών οφειλών.
- 10 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι οι προβλεπόμενες ημερομηνίες καταβολής της πρώτης και της τελευταίας δόσης δεν αντιστοιχούν απαραίτητα στην πραγματική διάρκεια της σύμβασης. Ειδικότερα, αντικείμενο της σύμβασης πίστωσης είναι μια υπηρεσία η οποία, σε αντίθεση με την αγορά αγαθών, παρέχεται για ορισμένο χρονικό διάστημα, και ο καταναλωτής δικαιούται τα οφέλη της υπηρεσίας πίστωσης καθ' όλη τη διάρκειά της.
- 11 Ενόσω το πρωτοβάθμιο δικαστήριο εκτιμά ότι η διάρκεια της σύμβασης μπορεί να προσδιοριστεί και με βάση συμβατική πρόβλεψη, σύμφωνα με την οποία η συμβατική σχέση συνάπτεται για ορισμένο χρονικό διάστημα έως την πλήρη διευθέτηση όλων των υποχρεώσεων που γεννώνται από ή σε σχέση με την πίστωση, κατά το αιτούν δικαστήριο, δεδομένου ότι η οδηγία απαιτεί να προσδιορίζεται η διάρκεια της σύμβασης με τρόπο σαφή και ευσύνοπτο, παρίσταται ιδιαίτερα προβληματικός ο ακριβής καθορισμός του χρονικού πλαισίου της παροχής της υπηρεσίας πίστωσης και, κατά συνέπεια, της διάρκειάς της και της συγκεκριμένης χρονικής στιγμής πλήρους πραγματικής διευθέτησης όλων των συμβατικών υποχρεώσεων. Πράγματι, μολονότι η σύμβαση πίστωσης συνάπτεται για ορισμένο χρόνο, η διάρκεια της σύμβασης έως την πλήρη διευθέτηση όλων των υποχρεώσεων παραμένει αόριστη.
- 12 Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει στη νομοθεσία της Ένωσης σχετικά με την έννοια της «διάρκειας της σύμβασης πίστωσης». Κατά την εκτίμησή του, είναι προφανές ότι η οδηγία 2008/48 προσδίδει στη διάρκεια της σύμβασης συστημική σημασία, γεγονός που ενισχύει το συμπέρασμα ότι δεν αρκεί να μπορούν οι καταναλωτές να υπολογίσουν ή να συναγάγουν τη διάρκεια της. Θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι, στο μέτρο ο καταναλωτής πρέπει να υπολογίσει (με αναφορά στις δόσεις) ή συναγάγει (με αναφορά στην πλήρη εξόφληση της

πίστωσης) τη διάρκεια της σύμβασης πίστωσης, οι υπολογισμοί ή τα συμπεράσματα αυτά ως προς τη διάρκειά της δεν φαίνεται να πληρούν την απαίτηση του άρθρου 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/48 περί σαφήνειας και ευσύνοπτου χαρακτήρα.

- 13 Το σλοβακικό δίκαιο περιέχει, στο άρθρο 122 του αστικού κώδικα, προβλέψεις σχετικά με τον υπολογισμό του χρόνου, μεταξύ άλλων, σε μήνες και έτη, επομένως, κατά την άποψη του αιτούντος δικαστηρίου, ο προσδιορισμός της διάρκειας της σύμβασης σε μήνες ή έτη θα μπορούσε να ανταποκρίνεται στην έννοια του ρητού προσδιορισμού της διάρκειας της σύμβασης πίστωσης και, επομένως, να πληροί την απαίτηση περί σαφήνειας και ευσύνοπτου χαρακτήρα που θέτει η οδηγία 2008/48.
- 14 Το αιτούν δικαστήριο θεωρεί επίσης ότι τα ακριβή όρια της διάρκειας μιας σύμβασης πίστωσης έχουν σημασία για τους καταναλωτές όχι μόνον από την άποψη της άσκησης των δικαιωμάτων τους κατά τη διάρκεια της σύμβασης, αλλά και από την άποψη του προσδιορισμού του χρόνου πριν, κατά τη διάρκεια και ύστερα από εμπορική συναλλαγή σχετιζόμενη με ένα συγκεκριμένο προϊόν, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2005/29.
- 15 Το αιτούν δικαστήριο διακρίνει σύνδεση μεταξύ της οδηγίας 2005/29, της οδηγίας 2008/48 και της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρητρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Μαρτίου 2012, Pereničová και Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144). Μολονότι το αιτούν δικαστήριο δεν ζητεί την ερμηνεία της οδηγίας 93/13, εντούτοις δεν μπορεί να αποκλείσει ότι, ιδίως όσον αφορά την απαίτηση σαφήνειας των συμβατικών όρων, επιβάλλεται να ικανοποιηθούν οι σκοποί της οδηγίας 93/13 (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 20ής Σεπτεμβρίου 2017, Andriiciuc κ.λπ., C-186/16, EU:C:2017:703). Επίδικο ζήτημα είναι, επιπλέον, η εκτίμηση κατά πόσον τα τεκμήρια που θα χρησιμοποιούνταν για τον υπολογισμό του ΣΕΠΕ είναι κατάλληλα και, με αφορμή το ζήτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο επιδιώκει να εξετάσει και τον θεσμό των αθέμιτων και παραπλανητικών εμπορικών πρακτικών, με αποτέλεσμα να εγείρεται το ερώτημα κατά πόσον το χρονικό διάστημα ύστερα από εμπορική συναλλαγή κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2005/29, αντιστοιχεί στον χρόνο μετά την παροχή της υπηρεσίας, ο οποίος θα μπορούσε να συμπίπτει με τον χρόνο μετά τη λήξη της διάρκειας της σύμβασης.

Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος:

- 16 Από το γράμμα του άρθρου 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/48, προκύπτει με σαφήνεια ότι η οδηγία απαιτεί να περιλαμβάνονται στη σύμβαση πίστωσης τα τεκμήρια που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του ΣΕΠΕ (στοιχείο ζ'), παρά το γεγονός ότι το ίδιο άρθρο 10, παράγραφος 2, απαιτεί, συγχρόνως, να προσδιορίζονται χωριστά τα επιμέρους τεκμήρια, όπως, για παράδειγμα, το ποσό της πίστωσης (στοιχείο δ'), το ποσό, ο αριθμός και η συχνότητα των καταβολών (στοιχείο η'), οι επιβαρύνσεις (στοιχείο ια'). Τίθεται λοιπόν το

ερώτημα γιατί η οδηγία 2008/48 απαιτεί να προσδιορίζονται, εκτός από το ίδιο το ΣΕΠΕ, και όλα τα τεκμήρια που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του, αφ' ης στιγμής όλα τα αναγκαία για τον υπολογισμό του ΣΕΠΕ τεκμήρια απαιτούνται χωριστά ως υποχρεωτικά στοιχεία της σύμβασης πίστωσης.

- 17 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι ο προσδιορισμός των τεκμηρίων που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του ΣΕΠΕ επιβάλλεται από την απαίτηση διαφάνειας των πληροφοριών που παρέχονται σχετικά με το ΣΕΠΕ καθώς και, ενδεχομένως, προκειμένου να υπάρχει δυνατότητα επαλήθευσης της ορθότητάς τους. Η προσέγγιση αυτή ενισχύεται από την απαίτηση που τίθεται στην εισαγωγική φράση του άρθρου 10, παράγραφος 2, τα τεκμήρια να διατυπώνονται «με τρόπο σαφή και ευσύνοπτο». Το αιτούν δικαστήριο θεωρεί ότι ο μέσος καταναλωτής δεν είναι σε θέση να εντοπίσει όλα τα τεκμήρια που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του ΣΕΠΕ σε μια σύμβαση με μεγάλο αριθμό σελίδων. Στην υπό κρίση υπόθεση, η σύμβαση και οι τυποποιημένες ευρωπαϊκές πληροφορίες καταναλωτικής πίστης αριθμούν 10 σελίδες.
- 18 Εάν τα επιμέρους στοιχεία που συγκαθορίζουν το ΣΕΠΕ προσδιορίζονται στη σύμβαση πίστωσης ως τεκμήρια που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του, τότε ενισχύεται σημαντικά η δυνατότητα του καταναλωτή να λάβει γνώση αυτών. Χαρακτηριστικότερο είναι το παράδειγμα της επιβάρυνσης για την τήρηση πιστωτικού λογαριασμού (άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο ια', της οδηγίας 2008/48) σε περίπτωση που ο πιστωτικός φορέας δεν συμπεριλαμβάνει την εν λόγω επιβάρυνση στον υπολογισμό του ΣΕΠΕ θεωρώντας ότι αυτή έχει συμφωνηθεί ελεύθερα, μολονότι στην πραγματικότητα ο καταναλωτής δεν έχει εκφράσει ελεύθερα τη συμφωνία του, χωρίς να προκύπτει δε σαφώς από τους όρους της σύμβασης αν η εν λόγω επιβάρυνση λαμβάνεται ή όχι υπόψη κατά τον υπολογισμό του ΣΕΠΕ. Η απαίτηση να προσδιορίζεται μια τέτοια επιβάρυνση ως «τεκμήριο που χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό του ΣΕΠΕ» θα επέτρεπε να διαπιστωθεί εάν ο πιστωτικός φορέας την έλαβε υπόψη στον υπολογισμό.
- 19 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η οδηγία δεν απαιτεί απλώς να προσδιορίζονται τα τεκμήρια που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του ΣΕΠΕ, αλλά και να γίνεται ο προσδιορισμός με τρόπο σαφή και ευσύνοπτο. Η απαίτηση αυτή πληρούται εφόσον τα τεκμήρια παρατίθενται υπό τη μορφή περίληψης, διαφορετικά η απαίτηση περί σαφήνειας και ευσύνοπτου χαρακτήρα ενδέχεται να μην ικανοποιείται, δεδομένου ότι ήδη ο τύπος που περιέχεται στο σημείο 1 του παραρτήματος Ι της οδηγίας 2008/48 δεν είναι απλός, εάν δε επιπλέον πρέπει ο καταναλωτής να εντοπίσει ο ίδιος στη σύμβαση τα διάφορα τεκμήρια που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του ΣΕΠΕ, ένα τέτοιο σχήμα (τύπος και ανάγκη εντοπισμού σε μια μακροσκελή σύμβαση) δεν παρίσταται σαφές και ευσύνοπτο.
- 20 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι στην οδηγία 2008/48 (άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο στ', άρθρο 10, παράγραφος 5, στοιχείο στ', άρθρο 19, παράγραφος 5 και σημείο 3 του παραρτήματος ΙΙΙ), τα τεκμήρια που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του ΣΕΠΕ αναφέρονται

επανειλημμένα ως νομικοί μηχανισμοί, γεγονός που υποδηλώνει τη σπουδαιότητα των τεκμηρίων που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του ΣΕΠΕ, και ότι απαιτείται επίσης εμμέσως όλα τα τεκμήρια που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του ΣΕΠΕ να παρατίθενται με τη μορφή περίληψης.

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ